

Správa z XXI. pracovnej konferencie Artériová hypertenzia

23. – 25. apríl 2006, Košice

XXI. pracovná konferencia o artériovej hypertenzii (AH) Slovenskej hypertenziologickej spoločnosti (SHS) sa uskutočnila v Košiciach v dňoch 23. – 25. apríla 2006 pod záštitou Slovenskej lekárskej spoločnosti v spolupráci s Asociáciou súkromných lekárov a Slovenskou farmaceutickou spoločnosťou v priestoroch Lekárskej fakulty UPJŠ a Fakultnej nemocnice L. Pasteura.

Na konferencii sa zaregistrovalo rekordných 430 účastníkov. Vo vedeckom programe odznelo 96 odborných prednášok, tri firemné sympóziá s 11 prednáškami a v posterovej sekcii bolo vystavených 8 plagátových oznamov. V tejto správe z priebehu konferencie uvádzame iba stručný prehľad odborného programu. Kompletné súhrny prezentovaných prác nájde záujemca v tomto čísle časopisu Kardiológia.

Konferencia sa začala v nedeľu v odpoľudňajších hodinách. Prvý blok sa venoval problematike merania krvného tlaku (TK) a vzťahu chorého k AH. V úvodnej prednáške **E. Kellerová (SAV, Bratislava)** vychádzala z bohatého vlastného materiálu a skúseností a porovnávala rozličné metódy meraní TK. Auskultačné meranie využíva ortuťovú sphygmomanometriu – metódu, ktorú zaviedol do lekárskej praxe pred 110 rokmi Riva Rocci (1896) a doplnil Korotkov (1905) o auskultáciu oziev nad komprimovanou artériou. Tento spôsob doteraz stále predstavuje „zlatý štandard“. V ostatnom čase však narastá úsilie odstrániť ortuťové tlakomery pre ich nežiaduci vplyv na životné prostredie. Čoraz častejšie sa začínajú používať aneroïdne ručičkové manometre so vzdušným prevodom. Ich nevýhodou je, že v priebehu 4 – 6 mesiacov vyžadujú kalibráciu. V predaji pre širokú verejnosť sa postupne uplatňujú poloautomatické a automatické oscilometrické prístroje. Predpokladá sa, že s ústupom ortuťového tlakomeru sa zmenia aj merné jednotky pre TK. **P. Jonáš (FN Košice)** v ďalšej prednáške zdôraznil prínos domáceho merania TK. Poukázal na to, že zdravotné poisťovne by mali hypertonikovi, ak užíva tri a viac antihypertenzív, požiadať tlakomer s cieľom znížiť počet jeho návštev u lekára a predpisovanie liekov. **J. Gajdošík (Nové Zámky)** vyhodnotil úspešnosť antihypertenznej liečby v podmienkach terénnej súkromnej praxe v súbore 704 chorých s AH. Presvedčivo dokumentoval, že efekt liečby závisí od trvalého komplexného sledovania chorých. **L. Pundová a spol. (LF Košice)** poukázali na prínos vyšetrenia BNP u hypertonikov. Zistili, že BNP informuje nielen o systolickej funkcii ľavej komory, ale je významným ukazovateľom porušenej diastolickej funkcie, a to už v skorých štádiách.

Blok Slovenskej farmaceutickej spoločnosti, odborne garantovaný **P. Švecom a P. Matejkom (Farmaceutická fakulta, Bratislava)**, definoval postavenie farmaceuta v programoch na podporu zdravia, dokumentoval podiel lekární na skríningu rizikových faktorov aterosklerózy. Pri detekcii a liečbe AH sa s úspechom využíva spolupráca lekárnika s lekárom, ako to dokazujú výsledky medzinárodného projektu „Pharmacy – based hypertension management“, ktorý sa realizuje v 18 európskych krajinách od roku 1996.

Tretiu záverečnú časť nedeľného odborného programu vyplnili prednášky venované vzťahu medzi autonómnym nervovým systémom a AH. V úvodnom vstupe **D. Pella (LF Košice)**, ktorý bloku predsedal, upozornil, že srdcová frekvencia nie je iba indikátorom zvýšenej aktivity sympatiky, ale predstavuje významný kardiovaskulárny (KV) rizikový faktor. Rýchlosť srdcovej frekvencie koreluje tak s KV mortalitou, ako aj celkovou

mortalitou. O diagnostike porúch autonómného nervového systému (ANS) v klinickej kardiológii hovoril **J. Gonsorčík (IV. interná klinika LF Košice)**. Podstatnú časť vynikajúco koncipovanej prednášky s vlastnými originálnymi výsledkami venoval poruchám elektrickej stability (zvýšená vzrúšivosť, zraniteľnosť, zníženie fibrilačného prahu), ktorá zvyšuje riziko náhlejšieho srdcovej smrti. Väčšina početných klinických metód, ktoré informujú o dysfunkcii ANS, umožňuje spoľahlivo určiť aktuálny stav sympatiky a parasympatiky. Farmakologické ovplyvnenie ANS pri AH je vlastne zásahom do hlavnej patogenetickej zložky tejto choroby a predpokladom kontroly TK. Túto skutočnosť zdôraznil v záverečnej prednáške tohto bloku **P. Jonáš**, ktorý charakterizoval jednotlivé skupiny antihypertenzív ovplyvňujúcich ANS s dôrazom na betablokátory, blokátory kalciového kanála, ACE inhibítory a blokátory receptorov angiotenzínu II, alfa-1 blokátory a centrálné účinkujúce antihypertenzíva.

Pre organizátorov bola milým a príjemným prekvapením prítomnosť 105 účastníkov na úvodnom programe konferencie, napriek slnečnému nedeľnému odpoľudniu. Pozitívny ohlas poslucháčov bol vďačnou reakciou na pútavé, kvalitné prednášky.

Druhý deň (24. apríl – pondelok) sa začal slávnostným otvorením konferencie. V jej predsedníctve okrem predsedu, podpredsedu a vedeckej sekretárky SHS, boli MUDr. J. Šajty, riaditeľ FN L. Pasteura, Prof. MUDr. P. Švec, DrSc., prezident Slovenskej farmaceutickej spoločnosti, Prof. MUDr. I. Lazúrová, CSc., vedecká sekretárka Spolku lekárov v Košiciach a MUDr. J. Szabó, krajský štátny lekár. V úvodnom príhovore **I. Riečanšký (SZU, NÚSCH, Bratislava)** zdôraznil, že AH je veľkým zdravotníckym a sociálnym problémom nielen u nás (vyše 40 % výskyt), ale na celom svete, a preto sa jej oddôvodnene venuje zvýšená pozornosť. Výber Košíc výborom SHS ako miesta konania konferencie je vyjadrením uznania odbornej úrovni a vedeckým výsledkom košického vnútorného lekárstva, ktoré sa začalo hypertenziou zaoberať už od pôsobenia Prof. MUDr. F. Póra, neskôr Prof. MUDr. M. Takáča, DrSc. a teraz ich následníkov a žiakov úspešne nadväzujúcich na túto tradíciu.

Odbornú časť programu otvorila prednáška **I. Riečanškého (SZU, NÚSCH, Bratislava)** o úlohu cievneho systému vo vývoji srdcového zlyhania pri AH. Cievny systém ako základná zložka cirkulácie sa veľmi významne a veľmi aktívne podieľa na vývoji zložitých patofyziologických dejov pri týchto klinických entitách. Úloha cievneho systému sa však často obchádza, respektíve sa nedostatočne zdôrazňuje pre mnohé otvorené otázky. V súčasnosti jestvuje už dostatok dôkazov, že AH a SZ majú tri základné spoločné mechanizmy. Sú to: remodelácia srdca a ciev, nadmerná neurohormonálna aktivita a endotelová dysfunkcia. Preto racionálna liečba a prevencia SZ pri AH sa zameriavajú na upravenie a elimináciu týchto mechanizmov, v čom najkomplexnejšie účinky preukazujú ACE inhibítory (respektíve blokátory receptorov angiotenzínu II), betablokátory a kalciové antagonisty, menej alfablokátory, diuretiká a nitráty. **P. Jonáš** zhodnotil prínos randomizovaných klinických štúdií v rokoch 2004 – 2005 pre liečbu AH. Tieto nové štúdie potvrdili účinok blokátorov vápnikového kanála a sartanov pri prevencii cievnej mozgovej príhody a ACE inhibítorov a sartanov v rozvoji SZ u pacientov s AH. Prednášky **J. Jurkovičovej a spol. (LF Bratislava)** a **J. Lietavu a spol. (LF Bratislava)** poukázali v epidemiologických štúdiách na stav AH a pridružených rizikových faktorov na Slovensku. Tento stav je alarmujúci, najmä u obyvateľov južného Slovenska. **J. Jurkovičová**

a spol. zistili pri vyšetrení reprezentačnej vzorky mestskej populácie (13 335 respondentov vo veku 18 – 90 rokov v 49 mestách SR) 49,7 % prevalenciu AH, na ktorú sa liečilo iba 20,7 % mužov a 21,2 % žien. Cieľové hodnoty TK dosiahlo 21,5 % hypertonikov. **S. Filipová (NÚSCH, Bratislava)** na základe vlastných dlhoročných skúseností zhodnotila význam záťažového EKG testu u hypertonikov. Zdôraznila jeho interpretačnú náročnosť v diagnostike spoluprítožnej koronárnej artériovej choroby. **D. Škultétyová (NÚSCH, Bratislava)** vo svojej prednáške zdôraznila, že hormonálna substitučná liečba prináša pre ženy hypertoničky stredného veku ďalšie špecifické kardiovaskulárne riziká. Aktuálnej problematike hypertenzie u gravidných žien sa venovali **K. Beňová, R. Novotný (FN Prešov)** a **Z. Kopernická a spol. (FN Nitra)**. O problematike AH pri orgánovom poškodení referovali viacerí autori. Z nich **D. Bartko (KU Ružomberok)** zdôraznil význam AH ako rizikového faktora pre vznik a priebeh cievnej mozgovej príhody, recidívu príhod, ako aj vznik kognitívnych porúch a demencie. V akútnom štádiu inzultu je rýchla úprava vysokého TK rizikom nielen pre samotnú mozgovú príhodu, ale aj pre následný vývoj kognitívnych porúch a demencie. **I. Lazúrová (LF Košice)** analyzovala na Slovensku vlastný ojedinelý súbor 38 chorých s primárnym aldosteronizmom. Ide o jednu z najčastejších foriem endokrinne podmienenej hypertenzie, na ktorú treba myslieť u hypertonikov s káliom menším ako 3,8 mmol/l pri vylúčení ostatných príčin hypokaliémie (predovšetkým iatrogénne navodený).

V záverečný deň konferencie po prvý raz organizátori zaradili do programu blok prednášok zdravotných sestier. Prednášajúce v kvalítne pripravených vystúpeniach poukázali na významný prínos zdravotnej sestry pri sledovaní, výchove a liečbe chorého s AH. Úspešný priebeh bloku obsahovo zabezpečili sestry **I. Mikátová (NÚSCH Bratislava)** a **M. Pivková (NsP Lučenec)**.

Ucelený pohľad do problematiky juvenilnej hypertenzie ako prekurzora hypertenznej choroby poskytla panelová diskusia, ktorú viedla **E. Čížmárová (Bratislava)** a členovia panelu **E. Kellerová, A. Jurko ml. (FN Martin), D. Schwartzová (FN Košice), E. Ondrisková (NsP Myjava)**.

Odbornú úroveň konferencie značne zvýšili firemné sympóziá. Pondelňajšiemu sympóziu firmy Servier s názvom „Implementácia medicíny dôkazov v praxi všeobecného lekára pri kontrole hypertenzie na Slovensku – projekt SCORE“ predsedali **I. Riečanský, A. Remková, V. Bada (LF Bratislava)**. Odoznelo v ňom päť prednášok. Špecifitou inhibície renín-angiotenzín-aldosterónového systému perindoprilom (prípravok Prestarium) sa zaoberala v obsažnej vynikajúco dokumentovanej prednáške **A. Remková**. Na vlastných originálnych v zahraničí publikovaných výsledkoch dokázala, že perindopril upravuje funkciu endotelu periférnych artérií a navyše má antitrombotické vlastnosti. **V. Bada** s pedagogickým majstrovstvom priblížil štúdiu ASCOT, ktorá preukázala účinnosť kombináčnej liečebnej antihypertenzívnej stratégie: amlodipín 5–10 mg + perindopril 4–8 mg. Kombinácia významne znížila všetky KV príhody, celkovú mortalitu a novovzniknutý diabetes mellitus oproti kombinácii atenolol + tiazidové diuretikum. Prednášky **I. Riečanského** a **J. Lietavu** sa venovali liečbe AH vo vzťahu k projektu SCORE, na ktorom sa zúčastnilo 239 praktických lekárov z celého Slovenska. Projekt organizačne a finančne zabezpečila firma Servier a zahŕňal 2 738 pacientov. Medzi inými skutočnosťami projekt zistil, že výber antihypertenznej liečby zodpovedá odporúčaniam Európskej kardiologickej spoločnosti s vedúcim postavením ACE inhibítorov, betablokátorov a kalciových antagonistov. Poukázal na nevyhnutnosť stratifikácie pacientov s AH podľa celkového kardiovaskulárneho rizika. Zo štatistickej analýzy výsledkov projektu SCORE pod vedením J. Lietavu vyplynulo, že perindopril aj pri krátkom čase sledovania – šesť mesiacov významne znížil riziko KV smrti. Tento pokles bol väčší ako možno pripísať samému zníženiu TK.

Sympóziu uzavrel **Š. Farský (Martin)** s výsledkami programu SYNERGY, ktorý ukázal, že rilmenidín (Tenaxum) v priebehu troch mesiacov významne znížil TK. Rilmenidín je vhodné antihypertenzívum pre hypertonikov s nadhmotnosťou pre jeho 24-hodinovú kontrolu TK a súčasne zlepšenie lipidového a glykemického profilu. Odborným garantom tohto projektu bola Slovenská liga proti hypertenzii.

Sympóziu firmy Abbott sa venovalo „Kardionefrologickým aspektom AH pri chorobách obličiek“. Pod predsedníctvom **J. Gonsorčíka (LF Košice)** boli prezentované štyri prednášky. V prvej **J. Gonsorčík** rozobral celú škálu kardiovaskulárnych komplikácií pri chronickom zlyhaní obličiek, a to od renálnej hypertenzie, akcelerovanej aterosklerózy, srdcového zlyhávania, uremickej kardiomyopatie až po choroby endokardu a perikardu. Ďalší prednášatelia **S. Krčméry (LF Bratislava), P. Jonáš, V. Uličiansky (Košice)**, s rozborom zásadných multicentrických štúdií (RENAAL, BENEDICT, TRACE, INVEST) a metaanalýz poukázali na nefrologické, kardiologické a metabolické aspekty komplikácie AH pri obličkových ochoreniach a na najnovšie možnosti ich liečby.

Druhú sympóziu firmy Servier „Stratégia SPEED poskytuje efektívnu kontrolu TK a vedie k ochrane cieľových orgánov“ viedla **I. Šimková (SZU, NÚSCH Bratislava)**. **D. Pella** zdôvodnil prínos kombinovanej liečby H a jej účinnosť doložil výsledkami štúdie STRATHE (noliprel, diuretikum, atenolol, valsartan – použité v rozličnej terapeutickú stratégiu). Výhody kombinovanej liečby predstavujú prídavný antihypertenzný účinok, lepšiu adhérenciu a compliance, menej vedľajších účinkov, rýchlejšiu účinnejšiu kontrolu TK. **J. Gonsorčík** poukázal, že liečba AH prípravkom Noliprel (perindopril + indapamid) je účinná vzhľadom na jeho výhodnú orgánovú protekciu, ako to povrdili štúdie PREMIER, PIXCEL, REASON, PROGRESS. S veľkým záujmom sa očakávajú výsledky štúdie ADVANCE (Noliprel + Diaprel MR pri liečbe AH a diabetikov pri dôslednej úprave glykémie). **I. Šimková** predstavila liečebnú stratégiu SPEED, ktorú podporila Slovenská kardiologická spoločnosť. Cieľom projektu bolo overenie účinnosti a znášanlivosti liečby Noliprelom a Noliprelom forte. Čas trvania šesť mesiacov, počet pacientov, ktorí ukončili štúdiu 1 135, počet lekárov (internisti, kardiológovia) 130. Projekt u hypertonikov potvrdil vysokú účinnosť Noliprelu: pokles kardiálnych príhod o 25 %, mozgových príhod o 45 %, mortality o 21 %, infarktu myokardu o 14 % a hospitalizácií pre srdcové zlyhávania o 36 %.

Podrobnú informáciu o odborných sympóziách na XXI. konferencii o AH v Košiciach nájdete v Kompendiu medicíny č. 21 z 25. mája 2006 a v odbornej prílohe Zdravotníckych novín v Lekárskych listoch č. 21 a v nasledujúcich číslach.

V priebehu konferencie sa uskutočnila plenárna schôdza SHS, na ktorej predseda Prof. Riečanský podal správu o činnosti spoločnosti za ročné obdobie medzi minulou a terajšou konferenciou. Činnosť možno hodnotiť vcelku ako úspešnú: vzrástla prednášková a publikačná aktivita členov na domácich a zahraničných podujatiach, zaznamenal sa pozitívny hospodársky trend, členská základňa je stabilizovaná. Spoločnosť spolu so Slovenskou ligou proti hypertenzii dostala oceňujúci diplom od Svetovej ligy proti hypertenzii a medzinárodnej hypertenziologickej spoločnosti za aktivity pri príležitosti svetového dňa hypertenzie v roku 2005. Za hlavné úlohy na nasledujúce ročné obdobie výbor SHS považuje: zvýšiť počet členov Spoločnosti, zintenzívniť odborné styky s Českou hypertenziologickou spoločnosťou a hypertenziologickými spoločnosťami okolitých štátov, aktivizovať internetovú stránku spoločnosti, najvhodnejším spôsobom je realizácia v rámci SLS. Za účelom zvýšenia úrovne vedeckej aktivity výbor SHS rozhodol podporiť aktívnu účasť na významnom medzinárodnom hypertenziologickom podujatí príspevkom vo výške 10 000,- Sk. Správu výboru, správu o hospodárení a predložené návrhy plenárna schôdza schválila.

Budúca XXII. konferencia o artériovej hypertenzii sa bude konať v apríli 2007 v Bratislave a XXIII. konferencia v Žiline. O presnom termíne konferencie a všetkých ďalších údajov z činnosti výboru a života spoločnosti budú členovia oboznámení informačným listom.

V slávnostnej časti plenárnej schôdze na návrh výboru SHS odovzdali pocty Slovenskej lekárskej spoločnosti aktívnym a jubilujúcim členom SHS: Doc. Štefanovi Farskému, prezidentovi Slovenskej ligy proti hypertenzii, členovi výboru SHS medailu založenia Spoločnosti lekársko-slovenskej v Pešti, bronzové medaily MUDr. Dane Škultétyovej, PhD., vedeckej sekretárke SHS, MUDr. Viere Fedelešovej CSc., MUDr. Viere Kosmálovej, Doc. MUDr. Ludovitovi Gašparovi, CSc. za ich dlhoročnú angažovanú prácu v SHS a reprezentáciu slovenskej hypertenziológie doma a v zahraničí.

Slovenská lekárska spoločnosť sa stotožnila s návrhom SHS a udelila svoju najvyššiu poctu – Čestné členstvo SLS – jubilujúcemu čestnému predsedovi SHS Prof. MUDr. Ivanovi Balažovjehovi, DrSc. Pocta je zasluženým ocenením jeho celoživotného profesionálneho úsilia a práce, ktoré ďaleko presiahli hranice Slovenska a bývalého Československa. Prof. Balažovjeh je medzinárodne uznávanou autoritou v oblasti hypertenzie. Výbor SHS mu želá v nasledujúcich rokoch do ďalšej odbornej práce veľa energie, síl, zdravia a tiež spokojnosti a radosti v kruhu svojich najbližších.

Pri vzácnom životnom jubileu ocenili medailou založenia Spoločnosti lekársko-slovanskej v Pešti zakladajúcu členku SHS, poprednú slovenskú výskumnú pracovníčku v oblasti fyziológie a patofyziológie, MUDr. Máriu Gerovú, DrSc. Významným podielom prispela najmä k objasneniu periférnych mechanizmov vzniku AH. Obom oceneným, ktorí svoju neprítomnosť písomne ospravedlnili, poctu odovzdajú pri najbližšej vhodnej príležitosti.

Cenu za najlepšiu publikáciu v oblasti hypertenzie za rok 2004 udelil výbor SHS prim. Jonášovi za monografiu: Artériová hypertenzia v tabuľkách a v grafoch – 2. vydanie.

Na záver možno konštatovať, že konferencia mala veľmi dobrú odbornú úroveň, k čomu prispela spolupráca s Asociáciou súkromných lekárov a najmä so Slovenskou farmaceutickou spoločnosťou. S radosťou a so zadosťučinením možno povedať, že konferencia mala skutočne pracovný charakter, jednotlivé príspevky stimulovali živú diskusiu, ktorá pokračovala aj v kuloároch. Hodnotný bol spoločenský program konferencie: v nedeľu večer ochutnávka kvalitných výberových východoslovenských vín so sprievodným fundovaným slovom someliera, v pondelok večer vynikajúce činoherné predstavenie v Štátnom divadle v Košiciach „Večera vtákov“ s následnou recepciou SHS v reprezentačných priestoroch divadla.

Podakovanie organizačného výboru a programového výboru patrí vedeniu Lekárskej fakulty UPJŠ a Fakultnej nemocnice L. Pasteura, menovite dekanovi Prof. MUDr. A. Jenčovi, CSc. a riaditeľovi MUDr. J. Šajtmu. Obidvaja svojou ústretovosťou a ochotou pri riešení organizačných problé-

mov pri úprave výučby vytvorili vynikajúce podmienky na konanie konferencie, ktorá mala dôstojný a nerušený priebeh. Na hladkom, takmer bezproblémovom chode tohto vrcholného podujatia SHS svojou neúnavnou prácou na príprave a počas konferencie sa zaslúžili košícki organizátori: MUDr. Emília Pastrňáková, MUDr. Anton Farkaš pod vedením primára Jonáša. Vďaka patrí aj pani Jane Strečkovej, sekretárke SHS, pani Soni Kozákovskej zo SLS za obetavú organizačnú administratívnu prácu a v neposlednom rade aj zdravotným sestram a administratívnym pracovníckam zo IV. internej kliniky a Kliniky geriatrickej a gerontologickej FN Košice.

Hlavným sponzorom konferencie bola farmaceutická firma Servier, ďalšími sponzormi boli firmy Zentiva, Solvay Pharma, Abbott Laboratories, Krka, Teva Slovakia, Merck, Würwag Pharma, Novartis, Pfizer, Boehringer Ingelheim Pharma, AstraZeneca AB. Bez ich finančnej podpory by sa nemohlo výročné podujatie našej spoločnosti uskutočniť v takom rozsahu. Firmy navyše, čo treba veľmi oceniť, prispeli do odborného programu vysoko hodnotnými sympóziami a spríevodnou výstavou, ktorá bola dôležitou súčasťou konferencie.

Za všetku túto aktivitu sa chceme v mene všetkých členov SHS zúčastneným firmám poďakovať a vysloviť nádej, či presvedčenie, že naše obojstranne prospešné a užitočné kontakty budú pokračovať aj v nasledujúcom období. Srdečne pozývame nielen členov SHS a SKS, ale aj členov Slovenskej internistickej spoločnosti a ďalších Spoločností, ktoré sa vo svojej odbornej aktivite zaoberajú hypertenziou, na spoločné stretnutie do Bratislavy pri príležitosti konania XXII. pracovnej konferencie „Artériová hypertenzia“.

Prof. MUDr. Igor Riečanský, CSc., FESC., FASA
predseda Slovenskej hypertenziologickej spoločnosti
MUDr. Peter Jonáš
podpredseda Slovenskej hypertenziologickej spoločnosti
MUDr. Dana Škultétyová, PhD.
vedecká sekretárka Slovenskej hypertenziologickej spoločnosti